

l'estable (cf. infra, *pallissa*); *pallerada*; *palleraire*; *pallerar*; *palleró*; *palleronar*; *apalleronar* «fer palleró» (DAg.).

Palleret a la Ribera sembla ser un antic collectiu designant un conjunt de terres, potser tota una gran zona on es cullen cereals que fan palla: a Càrcer em mostraven una considerable estesa de país bastant cultivat però eixut, de la part alta del terme, dient «tot el *palerét* eixe» (1962): seria, doncs, PALE-AR-ÈTUM?

Pallet 'estora de presó per dormir-hi damunt', nota de Coromines al ms. de *Presons Imag.*, 22.13f. (cf. ESTARO).

Palleta designa el 'lluquet': «la esca és humida --- ja ha pres: jam traxit ignem; *palleta* o lluquet: sulphurata; *palletes* de paper: sulphurata ex papyro; una manada de *palletes* --- pendre foc ab la *palleta* de la esca: excipere ignem sulphuratis ex fomite»; OPou (*TbPu.*, 221); *mistos de palleta*: més que veritables mistos a la Vall d'Albaida sembla tractar-se de llquets, cast. *pajuelas*, potser el llquet de sofre que es posa dins 20 les bótes de vi (Alfarrasí, 1962); Benasc «*palleta*: pajita; *doná palleta* 'dar esquinazo o despedir a una persona porq'ue molestaba su presencia': a ixo pachoc de José le he donau *palleta*: a ese calmoso de José le he despedido», Ferraz, p. 82. Val. *partir palletes* 'barallar-se, desavenir-se', usat en *jugar a partir palletes* (Valor-Giner, 1950-5).

Palleter, esp. valencià: la Senda dels *Palleters* a Canals de Xàtiva, perquè hi passaven els que feien, i anaven a vendre, *palletes* de sofre (per dur-les a les casetes de vinya, que abunden tant en el camp d'aquella rodalia), 1962; *El Palleter*, personatge valencià de la guerra del Francès, famós pel crit de guerra contra Napoleó que llançà en una plaça de València el 1808 (*Libret de Falles del Carrer Barques*, 1952, p. 4); *Toll del Palleter* a Benilloba (¿s'amagava el guerriller en aquella gorga?), 1963. «*El Palleter*» comèdia en vers, en dos actes, de Fc. Vidal i Roig (1902). En canvi *pallater* és el traficant de palla segons DTò. 1647 (*paleae venditor*).

Pallissa [a. 956] en el Vallès (Palou): «donacione --- de proprietate mea --- id est casas II, una terrada et alia *palgiza* [= *palyiza*, en grafia normal], cum solo et illorum superpositis [o sigui amb planta baixa i pis al damunt], et orto --- et ipsa terra quod ibidem est», *Cart.* de StCugat (I, 42, § 46). Llavors, doncs, amb valor d'adjectiu: dues menes de 'casa', *casa pallissa* i *casa terrada* (no oblidem que *casa* era 'cabana' en llatí antic, i llavors devia trobar-se en estat de transició de 'cabana' a 'casa' o 'caseta'), una de les dues amb sostre de terra, l'altra amb sostre vegetal (palla, brancam etc.).

Més tard substantivat, com mostren ja els documents de 1564 i 1605 (*AlcM*) i OPou, a. 1575 («la *pallissa*: foenile», *TbPu.*, 33),⁴ i potser ja en *paiçes* 55 en un doc. de 1329 (*BABL* IV, 436, veg. *sacilit SAC*). En tot cas ja en StVicentF, *Serm.* III, 79.19, 127.16.

En tot cas modernament és sempre un lloc cobert de teulada, DAg.: «lloc on es guarda la palla (*pajar*) i més concretament lloc al costat de l'estable on hi ha

guardada la palla per als animals. En detalls concrets varia segons les zones i comarques. En la zona central (entorn de Bna. i fins cap al Ter) és en un pis alt de la casa de pagès (a la banda de Vic pot ser en el de la caseta veïna, anomenada *la cabanya*), sota teulada i amb obertura més o menys gran per un costat; i no solament serveix de magatzem de palla i, en part, de gra etc., sinó que hi poden dormir gent diferent dels amos o masovers (personal agrícola, vianants): «ahont teniu los vostres mossos - muller lleyal / --- / a la *pallissa*, que dormen, - Comte l'Arnau» (MilàF, 78.23, v^o B, i ja l'ed. de 1853, n.º 36).⁵

Té un valor diferent en el Migjorn del Principat, on és tota una caseta a part, començant ja almenys a l'Alt CpTarr. (al Pla de Cabra, p. ex., hi ha diversos petits edificis, a manera de cabanyes o bordes, amb aquest genèric: *La Pallissa del Salò*, *La Pallissa del ---*, 1964); en el Priorat és, així mateix, un petit edifici rural, al Lloar: sigui una cabana de vinya (Porrera), sigui una caseta vora l'era per posar-hi la palla (Vilella, Torroja), sigui una per guardar-hi coses de conreu a muntanya (Capçanes, 1936). I així continua encara en la zona més septentrional del P. Val., almenys a la zona morellana i dels Ports: *l'Arraval* és un grup de cases i *pallisses* a la sortida del poble de Bel; al peu del poble de Sorita hi ha *pallisses* i *pallers*, que em definiren 'cases de guardar palla i herbes' (1961). Altrement cosa semblant troba un tornaveu en el Nordest, delà del Ter, on de nou *païsà* torna a ser una mena de cabana: «aquella *païsà*», m'assenyalaven a Albons des de lluny, «Can Jopic era abans una *païsà*», m'explicaven a Llorà (O. de Girona).

Tirant al Sud pel P. Val., es van trobant en part totes dues coses. La *pallissa*, com a construcció a part no hi és desconeguda, car fins i tot a l'extrem Sud, al Fondó de les Neus hi ha una part del poblet on se'n troben un bon nombre al llarg d'un carter, que per això en diuen el *karé s païses* (que anoto anomenat així, i veig en un escrit del S. XIX, 1963). Però el que em descriuen les comunicacions de dos amics, de no tan enllà, però del Sud, s'acosta al sentit del català central: per a EValor (1950), la *pallissa* forma part de l'edifici principal mateix d'una heretat agrícola: des de la *pallissa* va la palla a la *pallera*, que és una «sitja», a on cau per un forat fet a posta en el sòl d'aquella; per a J. G. M. (1955), la *pallissa* sol estar dalt del sostre de l'estable, i té un forat gran pel qual es llança a l'estable la palla o herba seca: sovint cau en un racó de l'estable (allà on hi ha el pesebre), que sol estar al fons del corral; en el nivell inferior, hi ha, a un costat, l'estable; a l'altre, les porqueres; i al mig, un espai on poden posar-se el carro i arreu de tota mena; en el nivell superior, la *pallissa*, que oberta en part del pany de paret que dona al corral, permet per allà l'entrada de la palla; en algunes *pallisses* es puja pel mateix forat per on es llança la palla a baix: sovint no hi ha escala per pujar-hi sinó uns barrots, obrats a la paret, i una corda grossa amb nusos, per enfilars-hi.

A les Illes, tenim, així mateix, en part l'una, en part l'altra cosa. En una descripció deguda a Joan Rosselló